

Johann Quistorp Peter Dreier

Disputatio Theologica De Sacra Coena

Rostochii: Kilius, 1643

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn738014788>

Druck Freier Zugang

Vert. v. P. Dreier

Joh. Christoffel
R. N. theol. 1643.

23.

DISPUTATIO THEOLOGICA
De
SACRA COENA,

Quam
ex permissu & auctoritate veneranda
Facultatis Theologicae.

*De Eadem alia Suius D. Joh. Quistorpii
Senioris, subita a. 1675. KK. 45.
ad alia de eadem
a. 1615. Tom. II. n. 55.*

Auxiliante Christo, Sacram
Coenam instituyente.

Viro admodum Reverendo, Excellentissimo & Clarissimo

PRESIDE

DN. JOHANNE QUISTORPIO,
S. S. THEOL. DOCTORE & in inclutâ ad VARNUM
Professore Celeberrimo, ejusdemq; Facultatis Seniore
meritissimo, ac p. t. Decano Spectabili, ad D. Mariam Concionatore
vigilantissimo, Dn. Præceptore ac Promotore suo, summo
observantiæ & honoris cultu prosequendo

Publicè ventilandam exhibet

Auctor & Respondens

PETRUS DREIERUS,
HATTERSLEBIENSIS Hofatus.

*Habebitur in Acroaterio majori ad diem
5. Aprilis horis matutinis.*

✽ (o) ✽

ROSTOCHII,
Typis NICOLAI KILII, Acad. Typogr.
ANNO M. DC. XLIII.

1643

ΣΥΝ ΘΕΩ

Uamvis nullo non tempore, Christiana mens meditari & predicare illa debet beneficia, quæ in humanum genus passione & morte suâ noster Salvator contulit: sit id tamen ex veteri Ecclesia instituto, hoc potissimum anni tempore. Insimulq; sacro-sanctæ Dominicæ cœnæ, quam mortis vicinus DEI Mariæ, Filius instituit, mysterium considerat. Quæ de, quum sobriam συζήτησιν seu collationem institueret nobis sit propositum, nos non in prolixas diffundemus disputationes, sed breviter ordine ipsissima Institutionis verba considerabimus. Ex intimis peneccralibus cordis imploramus assistentiam Spiritus S. ut is nostrum ἀγωνίασιν καὶ διακρίσιν agere, & nos in veritatis tramitem ducere dignetur, sermo enim ejus est veritas Joh: 17, 17. per Jesum Christum. Amen.

THESIS I.

Verba institutionis Cœnæ Dominicæ hæc sunt: Dominus noster Jesus Christus in eâ nocte, quâ traditus est, accepit panem, & postquam gratias egisset, fregit & dedit discipulis suis, dicens: Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in mei commemorationem. Similiter & postquam cœnavit, accepto calice, cum gratias egisset, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic calix est N. T. in meo sanguine, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum. Hoc facite quotiescunq; biberitis, in mei commemorationem, Matth. 26, 26. Marc. 14, 22. Luc. 22, 19. & S. Paulus 1. Cor: 11, 23.

II. Cœna dicitur ratione temporis primæ institutionis, quia tempore vespertino post agnum paschalem manducatum instituta

A 2

fuit,

fuit, ut habetur Matth: 26, 20, 26. & seqq. Qua ratione convivium Dei non prandium sed coena vocatur, post prandium enim coena, post coenam nullum convivium restat: ut Gregorius Magnus inquit. *Dominica* dicitur ab ipso Domino nostro Jesu Christo. 1. Cor: 11. 23.

III. In institutionis Coenae Dominicae verbis (α) explicandus venit *Author*, qui est *Dominus noster Jesus Christus* Θεός αὐθγαπ Θεός summus sacerdos & Pontifex N. Testamenti benedictus in secula. Qui cum sit *Omniscius*, non illi defuerunt verba, quibus mentem exponeret, verbis proprijs & perspicuis, siquidem in eo omnes thesauri sapientiae & scientiae Dei absconditi sunt. Col: 2, 3. Quare ut ad tropicam interpretationem confugiamus, necesse non est. Quem admodum Testator suam ultimam voluntatem perspicuis & manifestis verbis, quantum in se est, effert, ne haeredibus ansa litigandi praebatur; ita & Christum jam jam pro hominum peccatis moriturum, voluntatem suam perspicuis verbis protulisse quis regabit?

IV. Non solum omniscius sed & *verax*, nesciens mentiri, imò ipsa veritas Joh: 14. 5. Ergò quaecunq; in hoc Sacramento repertiuntur, verissima certò certius statuimus.

V. Non tantum omniscius & verax sed & *Omnipotens*: cui nullum verbum impossibile, Luc. 1, 37. Quapropter praestare valet, quae hic promissit. Sicuti illa vox valuit & adhuc valet, imò valebit, è Dei ore semel quidem prolata פרו ורבו ומלאו את ארץ וצאצאיו crescite & multiplicate vos & replete terram; Cujus omnino tempore vim ad generationem natura ipsa persentiscit: Ita & haec verba in sacrae Coenae institutione semel à Christo recitata perpetuo firma & efficacia duraverunt, durant adhuc, & porro durabunt. Quare & in Coenae administratione à sacerdote homine prolata, id, cujus gratia praescripta sunt, efficiunt, ac si Sacramenti integritas pendeat à virtute institutionis divinae non ab hominibus.

VI. Ictorum regula est, ut in Testamentis examinandis persona Testatoris attendatur, an sit habilis vel inhabilis ad Testamentum constituendum, si habilis Testamentum ratum judicatur; ut teste

teste Apostolo Gal. 3. 15. confirmatum nemo spernit, aut superordinat. Obtineat id summe in hoc Testamento.

VII. Quamto Testator Christus θεαρχων & hominibus sapientior, veracior & potentior, tanto minus Testamentum ejus reformari aut ipsi quicquam vel demi vel addi debet.

VIII. (β) *Tempus* considerandum est: In eâ nocte quâ traditus est. tempore sc. vespertino mortem durissimam aggressurus hoc Sacramentum instituit. Quare & quemadmodum morti vicini non puerilia sed ardua pertractant: Ita & Christum non levia & ludicra, sed gravia, sancta & spiritualia observari dignissima tractasse scimus, quæ fixe nobis mente sedere debent.

IX. Nec tamen hæc temporis circumstantia, nos ita obstringit, ut non nisi vespertino tempore sacram Coenam administremus, eademve utamur. Libertate vero christiana utentes, manè ut plurimum sobrii & ad divina aptiores, sacro sanctum hoc epulum usurpamus.

X. (γ) *Locus*: non peracta fuit in templo Hierosolymitano, neq; Judæorum synagogis, sed Hierosolymis in domo quadam privata, ubi erat ἀνωγειον μέγα ἐσρωμένον, ἑτοιμον. triclinium magnum stratum, paratum. Marc. 14. 15.

XI. Nos ordinariè in publico Ecclesiæ cætu εὐχαριστῶν administrandam esse statuimus, quod & in primitiva Ecclesia observatum 1. Cor. 11. 20. Ita tamen, ut, poscente id necessitate, in locis privatis etiam peragi posse non negemus.

XII. (δ) *Materia* est duplex. 1. terrestris. & 2. Cœlestis, hæc invisibilis, illa visibilis; Visibilis est panis & vinum: Invisibilis corpus & sanguis Christi. Quemadmodum corpus humanum, sine anima, nec anima sine corpore verus homo nominari potest; Ita nec panis sine corpore, nec vinum sine sanguine Christi Sacramentum vocari potest.

XIII. Elementum autem panis & vini sunt externa symbola in oculos incurrentia, quibus mediis, alterum videlicet corpus & sanguinem suum substantialem nobis Salvator offert; quod rotundis verbis Christus expressit: *Edite hoc est Corpus meum: Bibite, hic est sanguis meus.*

XIV. Nec officit quod Matth. 26, 29. Marc. 14, 25. Luc. 22, 18. mentionem tantum *Poculi* faciant, quum non nudum *poculum*, sed juxta vinum in eo intelligant, quod in omnibus linguis usu venire, magistra experientia docet. v. g. quando vas evacnandum porrigitur, non nudum vas, sed liquore quodam suppletum intelligitur. Et idipsum vocabulum græcum *ποτήριον* indicat q. d. *πίσιν τηρέν* potum continens.

XV. (ε) *Forma* hujus coenæ est tota actio constans *εὐλογία & κοινωνία* seu distributione & participatione.

XVI. Hæc de materia, quâ usus est Christus: paucis etiam de ritibus, quos observavit. Verba Christi: *Et postquam gratias egisset:* In Apostoli Pauli & Evangelistarum libris hæc duo verba, nullo discrimine observato, *εὐχαριστήσας, εὐλογήσας* gratias egit; *benedixit*, leguntur; & exinde *poculum* ab Apostolo Paulo *poculum benedictionis* vocatur.

XVII. Non differetur tamen, inter *gratias agere & benedicere* aliquot discrimen esse, hic vero conveniunt: nimirum, ut primò Deo gratias immortales pro passione & acerbâ ejus morte agamus, & deinde Christi verbis pani & vino benedicamus, & ad usum Sacramentalem destinemus. Hoc modo vox *εὐλογεῖν* pro sanctâ benedictione, cui divina potentia & operatio adjuncta est, non rarò in sacris literis usurpatur; inter alia videatur locus Matth. 14, 19.

XVIII. *Et fregit* i. e. panem benedictum digitis suis, ut ad distribuendum aptus esset, fregit, ita ut singuli discipuli portionem unam acciperent. Ut enim panis integer inter multos distribuendus, nisi dividatur, non potest distribui; Ita & Christus tunc temporis fregit panem, ut fractio distributioni inserviret, & præparatio esset dispensationis. Videatur Matth. 15, 36. ubi Deus septem panes & pisces assumpsit, fregit & dedit cuilibet suam partem. Ex quibus asserimus *δεσπολασίαν* ad dispensationem esse directam; sic & egregius locus Marc. 8, 19. extat *ὅτι τὰς πέντε ἄρτας ἐκλάσαι ἐς τὰς πεντακίχλις* cum quinque panes *sfregissem* in hominum quinque; nulla ut & Esai. 58, 7. *פָּרַס לְרַעֲבָ לֶחֶם חֲסֵד* nonne frangere i. e. ut frangas esurient panem tuum. Ubi פָּרַס Lutherus egregiè vertit. *Brich dem Hungrigen dein Brodt.*

XIX. Ut

XIX. Ut autem dicimus distributionem panis esse maximè necessariam in coenâ; ita modum distributionis esse indifferentem asserimus: perinde est sive cultro panem feces, sive digitis frangas, sive præparatum adferas, ut sit ad distribuendum & sumendum idoneus.

XX. Hic panis, quo in Coenâ primâ usus fuit Christus azymus quamvis fuerit, nemini tamen litem movemus, si pro conditione loci & Ecclesiæ fermentatum usurpet. Et ex azymo elegans hoc monitum elici scimus; sicut panis iste infermentatus erat, ita & nos à peccatis infermentatos esse & novam conspersionem fieri debere, juxta monitum D. Pauli. 1. Cor. 5. 7. 8. Interim liberè Ecclesia agit in hoc casu: substantia, semper debet esse salva, & immutabilis, hoc est, sit panis ex farinâ & aquâ pistus & igne coctus, ac ad alimentum hominis utilis. Accidens potest indifferens esse, & sic perinde est, an panis sit fermentatus, sive infermentatus sive rotundus sive planus, sive primarius sive secundarius; Committitur id libertati Ecclesiæ.

XXI. *Et dedit discipulis suis.* quibus Evangelistæ indicant, *distributionem* esse causam finalem fractionis, cujus rei gratia Christus fregit panem: porrigitur omnibus baptizatis, qui seiplos probare possunt 1. Cor. 11. 28. Quemadmodum nemo nisi Judæus ad agnum paschalem sumendum admittus fuit. Exod. 12, 48. Ita nemo, nisi baptizatus sit, ad S. synaxin admittitur.

XXII. *Accipite.* Hic non prolixè agimus de voce *λάβετε*, *accipite*; an id velit, ut ore, vel manibus, panis & corpus Christi sit sumendum, sed indifferens esse statuimus, an communicans manibus accipiat? vel illi à sacerdote porrigatur? modò consuetudo Ecclesiæ observetur, & scandalum caveatur.

XXIII. Hoc verbo *Accipite* admonemur, ut, illum panem consecratum & vinum illud consecratum, per manus Ministrorum Ecclesiæ nobis porrigendum sive porrectum, certò certius credamus, nos quasi ex ipsissimis Dei manibus accepisse.

XXIV. *Edite.* quia hic panis eâ gratiâ est consecratus, separatus ab alio cibo, & fractus ad comedendum; Hinc non tropicè
sed

sed propriè in suâ nativâ significatione hoc *edite* intelligimus; ita ut *ad edere* significet edere corpus Christi ore corporali, non spiritali accipere.

XXV. Nec tamen hinc infertur, nos commelitionem corporalem vel Capernaiticam statuere, qui *Sacramentalem* esse urgeamus, quam à purè spiritali differre affirmamus: hæc (1) solum in fideles, illa etiam in infideles & hypôcritas cadit, quomodo Judam sacramentaliter Corpus & sanguinẽm Christi accepisse scimus, quem pure spiritaliter accepisse negamus, (2) *Organo. Sacramentalis* manducatio & bibitio potest etiam fieri absq; fide & ore corporis. *Spiritalis* tantum fide. (3) *Objecto*: hæc ad beneficia & merita Christi; illa ad ipsam corporis & sanguinis Christi substantiam pertinet.

XXVI. *Hoc est Corpus meum.* Hoc sc. quod ego Jesus Christus vobis manducandum trado, est meum corpus. non solum est panis sed *In, cum & sub* pane porrigitur meum verum corpus, quo ostendere vult corpus sacramentaliter cum pane unitum esse, ut *ad Hoc* respiciat totum complexum.

XXVI. *Est.* quemadmodum res & rerum signa non unum, idemq; sunt, sed diversa: ita esse & significare non possunt converti, nec alterum pro altero poni. Proinde *ad est* accipimus in suâ propriâ & genuinâ significatione, tropicam Calvinianorum planè rejicimus, nam *ad est* manet & est copula, quo subjectum *hoc* cum prædicato *corpus meum* copulatur.

XXVIII. Si verò explicetur per *significat*, sequeretur, panem non esse participationem corporis Christi 1. Cor. 10. neq; indignos fide carentes, reos fieri corporis & sanguinis Christi 1. Cor. 11. 27. quod contrariatur Sacræ Scripturæ & ipsi institutioni coenæ.

XXIX. Nos verba juxta usitatam, propriam & nativam significationem accipimus, nec ab illis recedimus, sed illis inhaeremus, scientes, Christi verbis potius inhaerendum, quam sententiæ cuiusdam imaginariæ & incertæ. Deus est omnipotens, verax & omniscius, ejus itidem verba sunt vera, licet modus excidat nostrum captum.

XXX. Et

XXX. Et ut omnis dubitatio tollatur, quod *corpus* hic intelligatur, additur *meum* & præterea, quod *pro vobis datur*; quibus patet, verum & substantiale *corpus*, quod in cruce passum & extensum est intelligi, quibus & *Corporis Christi* veritas asstruitur, & transubstantiatio ejusdem refellitur.

XXXI. *Similiter & postquam cenavit. accepto calice, cum gratias egisset, dedit illi*: In quibus verbis primo consideranda venit particula *ὡσούτως* ad eundem modum, *similiter*. Matthæus & Marcus ponunt particulam *καὶ* &; quâ nos edocebunt, *edere & bibere* tanquam duos Coenæ actus nullo modo esse segregandos sed conjungendos: & qui edere vult panem benedictum, necesse habet, ut etiam bibat calicem.

XXXII. Paulus ponit *ὡσούτως* *similiter*, hoc est, quemadmodum cum pane actum est, ita & cum calice; quando edimus panem, ut etiam accipiamus calicem. Quæ verba cum sint institutionis, quibus nihil est addendum, ita nec eis quidquam detrahendum. Hinc & id consequitur, Pontificios laicis calicem denegantes iniquè facere.

XXXIII. *Accepto calice. καὶ βὰρ τὸ ποτήριον* Marc. 14, 23. per calicem non nudum poculum, sed vinum cum poculo intelligit: sicut enim Exod. 2. 6. Filia Pharaoh dicebat de Moseh. כִּילְרִי הַיְיָ de pueris Hebræorum iste, ut rectè vertit B. Lutherus es ist der Hebräischn Rindlein eins! & monstrabat fiscellâ, in quâ Moseh erat. Ita etiam Christus *accepit calicem*, & ex illo cum vino verum sanguinem bibendum dedit. Quod ex usu loquendi patet *hoc est vinum*, & exhibetur dolium vinum continens, tunc respicio totum complexum.

XXXIV. Quin in illo *calice vinum* fuerit, nullum dubium est Luc. 22. 18. *non bibam de fructu vitis, donec regnum DEI veniat*. Nullus itaq; liquor alius nisi vinum, sive sit rubrum, sive album in S. Coenæ usu admittimus.

XXXV. *Et gratias egit*. hæc verba apud Matthæum & Marcum leguntur. Lucas verò & D. Paulus omittunt, procul dubio ob hanc rationem, quod antea horum verborum mentionem fecerint. confer. th. 12.

XXXVI. *Bibite ex hoc omnes* à Matth: 26. 27. sed Marc. c. 14. 23. hæc verba afferuntur: καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες & biberunt ex eo omnes. Ubi Christus loquitur de tali bibitione, quæ ore, interdum etiam fit absq; fide; fide enim Judas non potuit bibere, & tamen eandem coenam cum discipulis quoad substantiam non verò quoad fructum accepit. *Omnes bibant.* id est. Omnes in Ecclesia viuentes, se probare valentes, peccata agnoscentes & fide ad Deum accedentes.

XXXVII. *Hic calix est N. Testamentum in meo sanguine* q. d. quod jam jubeo vos bibere, ne cogitatis, communem potum, sed separatam à vulgari potu & cibo, & ad alium finem ordinatum esse, neq; τυπικῶς & συμβολικῶς ut in V. T. ubi Christus mortuus in hædorum & vitulorum sanguine oblato præfigurabatur, neq; solum ἐνεργητικῶς sed ἀληθῶς, ubi ipsa essentia & ipsa substantia corporis & sanguinis Christi exhibetur Col. 2. Heb. 10.

XXXVIII. *Qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum.* Matthæus & Marcus aliter proferunt: *sanguis qui pro multo effunditur.* Pro multo, hoc est, pro omnibus hominibus, quorum multi deprehenduntur, vel pro totâ multitudine: ut pote Daniel. 2. Rom. 5. 20.

XXXIX. Verba hæc pretiosissima unionem sacramentalem probantia, probè sunt observanda, quasi ita diceret. *Hic calix* (quod vobis bibendum trado) *est* (reipsâ, non typus sive præfiguratio) *meus* (æterni Filij Dei, non Leviticorum sacrificiorum.) *sanguinis* (substantialis & realis, non signum quoddam aut umbra quædam V. T. sed est sanguis) *Novi Testamenti* (in quo omnes typi cessant, imò est idem sanguis) *qui* (in ipsâ cruce) *pro vobis* (seu omnibus hominibus) *effunditur* (acerbissimâ & determinâ morte) *in remissionem peccatorum* (adoptionem Justitiæ & vitæ æternæ.)

XL. *Hoc facite quotiescunq; biberiti in mei commemorationem.* Hoc iterum involvit totum complexum, vel utrumq; & continens & contentum per synecdochen Grammaticam, non Rhetoricam ut B. Lutherus explicat.

XLI. *Quotiescunq;* non semel, sed multoties sacra synaxi utamur. *Qui* semel baptizatus est, illi non opus est rebaptizatione: Initiatio

Initiatio enim quæ fit per Baptismum semel facta sufficit, non verò confirmatio fidei semel facta, quia fides sapissime flaccescit, & ut verbi auditu ac sacræ cœnæ sumptione confirmetur, opus habet.

XLII. Tandem (Z) Finis est considerandus qui duplex, alter respectu Dei: alter respectu hominum. *Respectu Dei: Hoc facite in mei commemorationem*; ut sit ἀνάμνησις recordatio mortis Christi in cruce traditi, omniumq; beneficiorum quæ traditione corporis in mortem, & effusione sanguinis promeruit. *Respectu hominum* Matth. 26. 28. *qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum eis ἵνα φέρω ἁμαρτιῶν*, ut sit applicatio beneficiorum Christi, remissionis peccatorum, gratiæ, & vitæ æternæ &c.

XLIII. Et sic breviter quantum fieri potuit verba institutionis perlustravimus, Deo sit Gloria in secula seculorum.

Opravas hominum mentes! quam, Christe,
volebas

Sacratam Cœnam fraterni pignus amoris;
Hanc mala mens Eridis pomum facit, atq; magi-
stram

Rixarum. Has placida tentas componere mente,
DREIERE, ô factum bene! Tu cane pejus & angue
Omnes fac fugias lites, insistito vero.
Constans cum vero concordia juncta triumphat.

Johannes Quistorpius, D.
& Theol. Facult. Senior.

Quam benè describis Cœnam, benè percipe,
PETRE,

Sic erit in Coelo Cœna parata tibi.

HENRICUS KAHNKE

J. D. & Prof.

8

Si credis Christi Corpus cum sanguine presens;
Cur recipi in Cœnâ corporis ore negas?
Si Calvino negas, qui jungi absentia credis?
Cum sub pane jubet Christus utrumq; capi.
Unio presentes notat, & presentia eodem.
Res notat unitas organo, at oris, edi.

Fautori suo honorando
ita gratul.

M. Joachimus Crellius,

Rugianus.

Vox Domini similis Petra, quæ fixa manebit.
Sic Testamenti verba manent Domini.

Esse ratum nolunt Calvinus Papag; sed tu
Cum DEUS omnipotens, esse ratum statuis.
Defendes thesin hanc, mi Petre, & petra voceris
Clara DEI quondam, tu modo perge, vale.

gratulabundus apposuit

Bernhardus Garman,

Phil. Stud.

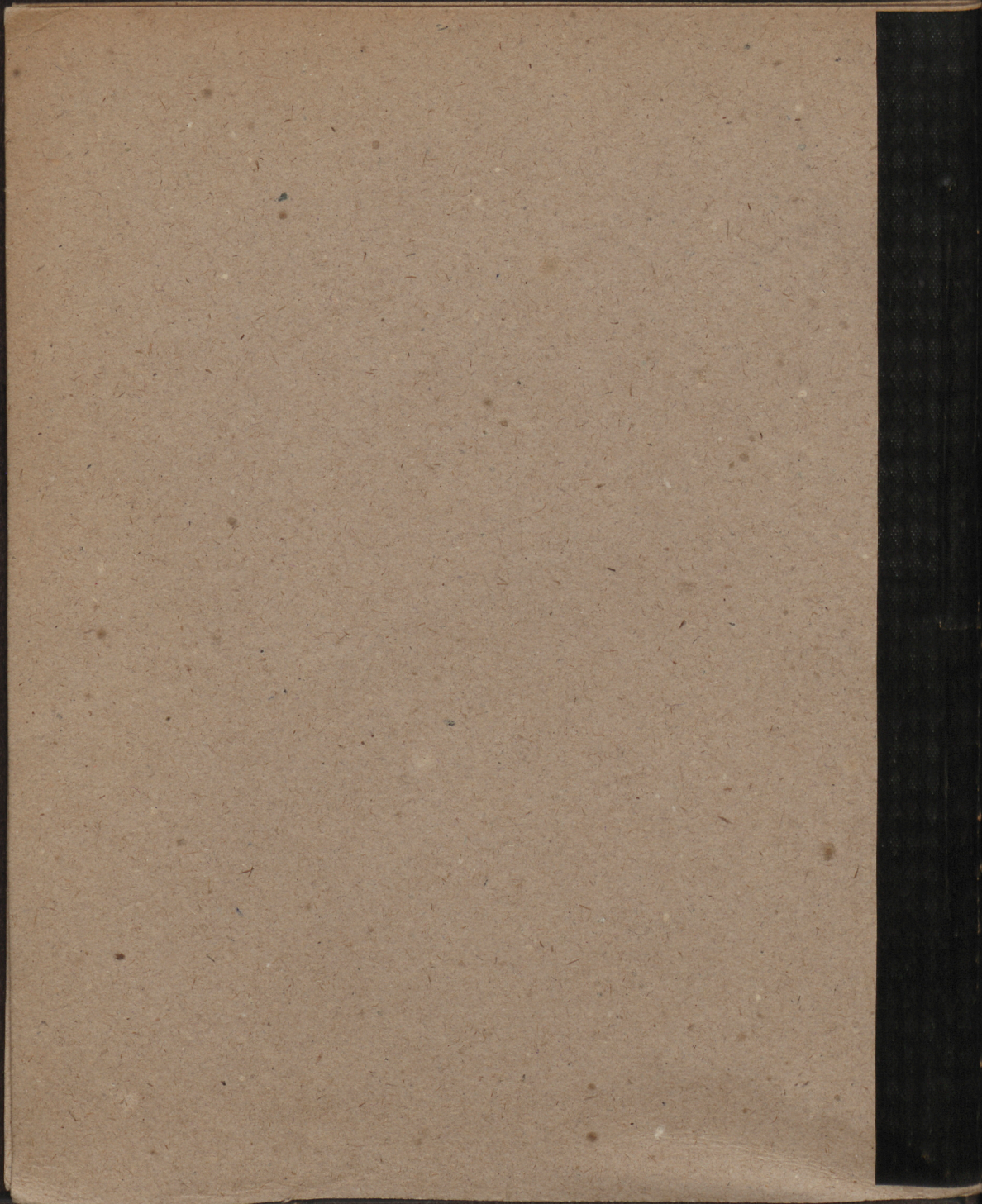
IN Testamentis semper postrema voluntas
Obtinet, at Christi, proh dolor! haud rata sit!
Dum DEUS Omnipotens dixit, tunc verba valebunt;
Quæ thesibus tentas Petre probare tuis.

Ita Præceptori suo charissimo
gratulatur

Richardus von der Hard,

Lubecensis.

Initiatio enim quæ fit per Baptismum semel facta suffi-
confirmatio fidei semel facta, quia fides sapissime fit
verbi auditu ac sacræ cœnæ sumptione confirmetur.

XLII. Tandem (Z) Finis est considerandus qui
respectu Dei: alter respectu hominum. Respectu Dei
in meimemorationem; ut sit ἀνάμνησις recordatio
fidei in cruce traditi, omniumq; beneficiorum quæ tra-
poris in mortem, & effusione sanguinis promeruit. *Evangelium*
Matth. 26. 28. qui pro multis effunditur in remissa-
ram eis ἁφῆσιν ἀμαρτιῶν, ut sit applicatio beneficiorum
remissionis peccatorum, gratiæ, & vitæ æternæ &c.

XLIII. Et sic breviter quantum fieri potuit verba
perlustravimus, Deo sit Gloria in secula seculorum.

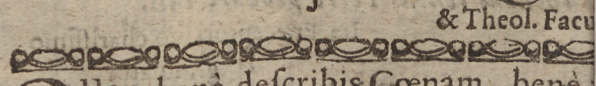
Opravas hominum mentes! quam,
volebas

Sacratam Cœnam fraterni pignus amor
Hanc mala mens Eridis pomum facit, &

stram
Rixarum. Has placida tentas componere

DREIERE, ð factum bene! Tu cane pejus
Omnes fac fugias lites, insstituto vero.

Constans cum vero concordia juncta tri
Johannes Quistorp
& Theol. Facultatis

Quam bene describis Cœnam, bene
PETRE,

Sic erit in Cœlo Cœna parata
HENRICUS
J. P.

